

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Α Π Ο Φ Α Σ Η

199/2024

Η Ολομέλεια του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης, ύστερα από πρόσκληση της Προέδρου, συνήλθε σε συνεδρίαση στον συνήθη γι' αυτό τόπο την 3.9.2024 και ώρα 11:00 προκειμένου να συζητήσει επί της κατωτέρω υποθέσεως. Συγκροτήθηκε από τους: Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, προεδρεύοντα, σε αναπλήρωση της προέδρου του ΕΣΡ Ευτέρπης Κουτζαμάνη-Δρίλια, η οποία είχε κώλυμα, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Δημήτριο Σταυρόπουλο (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Ευτύχιο Παλλήκαρη, Σπυρίδωνα Χρυσοφώτη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη, Γεώργιο Βλαβιανό (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr») και Ιωάννη Μιχελάκη. Χρήη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ.

Αντικείμενο της συζήτησης ήταν η ενδεχόμενη αναπαραγωγή ψευδών και αντιεπιστημονικών ισχυρισμών για θέμα που αφορά την ανθρώπινη ζωή και υγεία από τον ραδιοφωνικό σταθμό με τον διακριτικό τίτλο FOCUS FM 103,6 Νομού Θεσσαλονίκης, ιδιοκτησίας της εταιρείας με την επωνυμία ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ JDK ΙΚΕ. Η υπόθεση εξετάζεται κατόπιν υποβολής καταγγελίας (με αριθμό πρωτοκόλλου ΕΣΡ 533/29.1.2024).

Για τον έλεγχο σχηματίστηκε φάκελος με αριθμό 19/26.1.2024, ο οποίος ανατέθηκε στη διοικητική υπάλληλο Αικατερίνη Κοντοπούλου και στον ειδικό επιστήμονα - νομικό Γεώργιο Αναγνωσταρά. Η Διοικητική Υπάλληλος υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 479/ΕΣ/15.3.2024 έκθεση καταγραφής των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης. Στην συνέχεια, ο Ειδικός Επιστήμονας υπέβαλε στο ΕΣΡ την με αριθμό πρωτοκόλλου 677/ΕΣ/23.4.2024 νομική του εισήγηση.

Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης παρέστησαν για λογαριασμό της εγκαλουμένης εταιρείας (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr») ο πληρεξούσιος δικηγόρος της Θωμάς Καλοκύρης, ο δημοσιογράφος του ραδιοφωνικού σταθμού Στέφανος

Δαμιανίδης και ο διευθυντής του ενημερωτικού του τμήματος Νικόλαος Πετρουλάκης. Ερωτηθέντα από τον προεδρεύοντα Αντιπρόεδρο, τα ανωτέρω πρόσωπα δήλωσαν ότι γνωρίζουν το περιεχόμενο του φακέλου, έλαβαν δε τον λόγο και ανέπτυξαν τους ισχυρισμούς τους. Ζήτησαν στη συνέχεια -και η Ολομέλεια δέχτηκε- να τους παρασχεθεί προθεσμία για την κατάθεση εγγράφου υπομνήματος έως τις 6.9.2024 και ώρας 14.00 και η συζήτηση κηρύχθηκε περαιωμένη. Η εγκαλουμένη εταιρεία κατέθεσε στη Γραμματεία το με αριθμό πρωτοκόλλου 4891/6.9.2024 υπόμνημα.

Την 29.10.2024 και ώρα 11.00, η Ολομέλεια συνήλθε σε διάσκεψη επί της υποθέσεως. Συγκροτήθηκε από τους: Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, πρόεδρο, Ιωάννη Πολίτη, αντιπρόεδρο, και τα μέλη: Σωκράτη Τσιχλιά (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Ευτύχιο Παλλήκαρη (με τηλεδιάσκεψη μέσω «epresence.gov.gr»), Πέτρο Τριανταφυλλίδη και Ιωάννη Μιχελάκη. Απόντα τα μέλη Δημήτριος Σταυρόπουλος, Σπυρίδων Χρυσοφώτης και Γεώργιος Βλαβιανός, οι οποίοι είχαν κληθεί νομίμως. Ο Αντιπρόεδρος Ιωάννης Πολίτης ενημέρωσε αναλυτικά για την υπόθεση την απύσα κατά την ακρόαση Πρόεδρο Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια, αναγιγνώσκοντας την με αριθμό πρωτοκόλλου ΕΣΡ 533/29.1.2024 υποβληθείσα καταγγελία, την με αριθμό πρωτοκόλλου 677/ΕΣ/23.4.2024 έγγραφη νομική εισήγηση που συνέταξε ο ειδικός επιστήμονας-νομικός Γεώργιος Αναγνωσταράς, την με αριθμό πρωτοκόλλου 479/ΕΣ/15.3.2024 έκθεση καταγραφής πραγματικών περιστατικών του τμήματος προγράμματος που συνέταξε η υπάλληλος του ΕΣΡ Αικατερίνη Κοντοπούλου, το με αριθμό πρωτοκόλλου ΕΣΡ 4891/6.9.2024 υποβληθέν υπόμνημα, το πρακτικό της συζήτησης στην Ολομέλεια και το σύνολο των λοιπών εγγράφων του φακέλου. Παρέστη επίσης και ο ανωτέρω εισηγητής, ο οποίος ανέπτυξε το ζήτημα προφορικά και στη συνέχεια αποχώρησε. Η Πρόεδρος Ευτέρπη Κουτζαμάνη-Δρίλια δήλωσε ότι ενημερώθηκε πλήρως ως προς τα ουσιώδη σημεία της συζητήσεως, κατά την οποία έλαβε χώρα η ακρόαση της εγκαλουμένης και η δήλωσή της αυτή καταχωρίστηκε στα πρακτικά. Χρέη γραμματέως εκτέλεσε η Αναστασία Μαραζίδου, διοικητική υπάλληλος του ΕΣΡ. Η Ολομέλεια, αφού ακροάστηκε την επίμαχη ροή προγράμματος και μελέτησε το σύνολο των στοιχείων του φακέλου:

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

I. Νομικό Μέρος:

1. Κατά το άρθρο 15 παρ. 2 εδάφια α' έως γ' του Συντάγματος: *«Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση υπάγονται στον άμεσο έλεγχο του Κράτους. Ο έλεγχος και η επιβολή των διοικητικών κυρώσεων υπάγονται στην αποκλειστική αρμοδιότητα του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης που είναι ανεξάρτητη αρχή, όπως νόμος ορίζει. Ο άμεσος έλεγχος του Κράτους, που λαμβάνει και τη μορφή του καθεστώτος της προηγούμενης άδειας, έχει ως σκοπό την αντικειμενική και με ίσους όρους μετάδοση πληροφοριών και ειδήσεων, καθώς και προϊόντων του λόγου και της τέχνης, την εξασφάλιση της ποιοτικής στάθμης των προγραμμάτων που επιβάλλει η κοινωνική αποστολή της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η πολιτιστική ανάπτυξη της Χώρας, καθώς και το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου και την προστασία της παιδικής ηλικίας και της νεότητας».*

2. Περαιτέρω, το άρθρο 3 του ΠΔ 77/2003 ορίζει τα εξής: *«Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση πρέπει να αναγνωρίζουν και να σέβονται εμπράκτως τη διατύπωση διαφορετικών απόψεων και να υπερασπίζονται την ελευθερία μεταδόσεώς τους. Οι διαφορετικές απόψεις πρέπει να παρουσιάζονται έγκαιρα και με ίσους όρους».* Επίσης, το άρθρο 5 παρ. 1 του ΠΔ 77/2003 προβλέπει τα ακόλουθα: *«Η μετάδοση των γεγονότων πρέπει να είναι αληθής, ακριβής και όσο είναι δυνατό πλήρης. Τα γεγονότα πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και αίσθημα ευθύνης, ώστε να μη δημιουργούν υπέρμετρη ελπίδα, σύγχυση ή πανικό στο κοινό».* Συναφώς, το άρθρο 8 παρ. 1 του ΠΔ 77/2003 ορίζει τα εξής: *«Δεν πρέπει να μεταδίδονται πληροφορίες χωρίς να έχουν ελεγχθεί...».*

3. Τέλος, κατά τα στοιχεία β' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του Ν. 2863/2000, το Ε.Σ.Ρ ελέγχει την τήρηση των όρων που προβλέπονται στην εκάστοτε ισχύουσα ραδιοτηλεοπτική νομοθεσία και επιβάλλει, σε περίπτωση παραβάσεων, τις από το άρθρο 4 του Ν. 2328/1995 προβλεπόμενες κυρώσεις.

II. Πραγματικό Μέρος

Στις 8 Ιανουαρίου 2024 και μεταξύ των ωρών 08.00 και 11.00 προβλήθηκε από τον ραδιοφωνικό σταθμό της εγκαλουμένης η εκπομπή «Focus 8 με 11», με κεντρικό παρουσιαστή τον Στέφανο Δαμιανίδη.

Το θέμα στο οποίο αφορά η καταγγελία προβλήθηκε από τις 8:43:47 μέχρι τις 8:52:25. Ο ραδιοφωνικός παραγωγός αναφέρθηκε σε πρόσφατη συνέντευξη που είχε παραχωρήσει σε ηλεκτρονικό κανάλι ο Dr. Bret Weinstein, πρώην καθηγητής εξελικτικής βιολογίας στο Evergreen State College. Στη συνέντευξη αυτή έγινε αναφορά στην ύπαρξη εκατομμυρίων θανάτων παγκοσμίως από το εμβόλιο κατά του νέου κορονοϊού.

Ειδικότερα, ο παρουσιαστής της ελεγχόμενης εκπομπής ανέφερε τα ακόλουθα:

...

Ένας από τους δημοσιογράφους που πραγματικά γουστάρω να λέγομαι δημοσιογράφος γιατί και αυτός είναι δημοσιογράφος που εμένα με εκφράζει είναι ο Tucker Carlson. Που τον έδιωξαν από το Fox News στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και έκανε το δικό του network, το δικό του κανάλι. Διαδικτυακά. Και τους πάει τρένο. Φιλοξενεί λοιπόν - συνομιλία με τεχνικό του στούντιο- ο Tucker Carlson τον γιατρό Bret Weinstein, και ουσιαστικά μιλάνε για τα εκατομμύρια των θανάτων σε παγκόσμιο επίπεδο. Δίνω το βίντεο και κάνω τη μετάφραση παράλληλα, μιλάει ο Bret Weinstein, στον Tucker Carlson. Υπήρξε ένα -και αυτό για να ξέρετε σας δίνω και την πληροφορία- μιλά για ένα συνέδριο που έγινε στην Ρουμανία πριν από λίγες μέρες όπου συμμετείχαν κορυφαίοι επιστήμονες σε όλον τον κόσμο, από την αντίθετη πλευρά. Γίνονται διεργασίες, υπάρχει ένα ενδεχόμενο αυτό το συνέδριο για το οποίο λέει ο Weinstein ότι έγινε στην Ρουμανία, να γίνει και στην Ελλάδα. Μακάρι να το καταφέρουμε να φέρουμε στην Ελλάδα όλους αυτούς και να τους ακούσουμε από κοντά. Μακάρι. Σας το δίνω σαν πληροφορία, αυτό, δεν μπορώ να δώσω άλλες περισσότερες, αλλά σα πληροφορία σας λέω ότι αυτό το συνέδριο στο οποίο αναφέρεται ο Weinstein που έγινε στη Ρουμανία μπορεί αν πάει καλά το πράγμα να το δούμε και στην Ελλάδα. «Σχετικά με την κρίση του κορονοϊού και εκεί έγινε πολύ μεγάλη δουλειά προκειμένου να καταλάβουμε όλα αυτά τα οποία έγιναν. Εκεί λοιπόν ακούστηκε για πρώτη φορά αυτή η εκτίμηση ότι έχουμε 17 εκατομμύρια θανάτους σε παγκόσμιο επίπεδο από αυτή την τεχνολογία». Αναρωτιέται ο Tucker Carlson, 17 εκατομμύρια θανάτους σχετιζόμενους με την τεχνολογία τη συγκεκριμένη; Όταν λοιπόν, λέει, ασχολείσαι με δισεκατομμύρια ανθρώπους, τότε δεν είναι καθόλου δύσκολο να φτάσεις σε μια, σε ένα τέτοιο νούμερο, όταν έχεις να κάνεις με μια επικίνδυνη τεχνολογία. Έτσι, λέει, για να το καταλάβουμε, λέει, το 17 εκατομμύρια λέει ο Tucker Carlson, είναι ένας αριθμός ο οποίος θα μπορούσε να υπάρχει σε έναν, ως, ως

αποτέλεσμα, συνέπεια ενός παγκόσμιου πολέμου. Συμφωνεί, ο Weinstein. «Είναι η μεγαλύτερη τραγωδία στην παγκόσμια ιστορία. Σε αυτή την αναλογία. Και όπως καταλαβαίνετε δεν υπάρχει καμία περίπτωση αυτό να έχει τελειώσει. Ακόμα και σήμερα προτείνουν κάποιοι γιατροί αυτά τα σκευάσματα ακόμα και σε υγιή παιδιά. Αυτά τα παιδιά τα οποία σε καμία περίπτωση δεν είχαν ποτέ να πάρουν κάτι ως όφελος από αυτό. Και ίσα-ίσα που είναι άκρως αρνητικά γιατί αυτά τα παιδιά έχουν την ζωή μπροστά τους. Και μπορεί αυτό να έχει καταστρεπτικές συνέπειες στο ανοσοποιητικό σύστημα του παιδιού. Και μπορεί κάποια από αυτά να περάσουν την υπόλοιπη ζωή τους που θα είναι κουτσουρεμένη με αυτά τα δεδομένα. Ποτέ δεν ήταν λογικό το ότι τα δίνουμε από την αρχή σε παιδιά και είναι ακόμα τραγικό το ότι ακόμα τους τα δίνουμε τη στιγμή που ακόμα και σήμερα η σχέση με την εξάπλωση δεν έχει καμία σχέση με την αρχική. Και δεν υπήρξε ποτέ κάποια πλήρης τέλος πάντων εξήγηση για τον λόγο τον οποίον τα δίνουμε». Τα υγιή παιδιά δεν πεθαίνουν από κορονοϊό, λέει ο δόκτωρ Bret Weinstein, στον Tucker Carlson.

...

Και θα βάλω και κάτι ακόμα να ακούσετε. Γιατί εδώ, σε αυτήν την εκπομπή και θα πάμε στο τηλέφωνο μετά, Γιώργο μου, σε αυτήν την εκπομπή, είχε βγει η σε αναστολή ακόμα και σήμερα επικεφαλής της ιατροδικαστικής υπηρεσίας της A1 , η B1 και είχε πει για τους ρακόμορφους θρόμβους. Δεν μπορούσαμε να το ανεβάσουμε πουθενά. Το κατέβαζαν από παντού. Κατέβαζαν αυτή την συνέντευξη που παραχώρησε το 2021 αν θυμάμαι καλά εδώ στο Focus FM, ένα πρωί η B1 , καλή σου ημέρα, B1 για τους ρακόμορφους θρόμβους που εντόπιζε σε ιατροδικαστικές εξετάσεις που έκανε. Έρχεται λοιπόν τώρα, στην Ελλάδα, παιδιά αυτό, έτσι; Στην Ελλάδα! Δυο χρόνια πριν, δύομισι. Έρχεται τώρα λοιπόν ο παθολόγος δόκτωρ Ryan Cole και περιγράφει πώς από αυτήν την επικίνδυνη τεχνολογία εντοπίζουν πλέον κλινικοί γιατροί, ταριχευτές στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ελαστικούς θρόμβους τόσο σε νεκρούς όσο και σε ζωντανούς. Και τα δείχνει, υπάρχει βίντεο που τα δείχνει. Ακούστε τι λέει. «Ας μιλήσουμε λίγο για τις θρομβώσεις. Έχουμε κάποιες σοκαριστικές πληροφορίες για αυτούς τους θρόμβους από ταριχευτές οι οποίοι τα λένε και εσείς οι γιατροί τα περιγράφετε ως λευκές ίνες, θρόμβοι που μοιάζουν με λευκές ίνες». Τα έχετε δει αυτά, ρωτά ο δημοσιογράφος στο Epoch Channel τον δόκτωρ Ryan Cole, παθολόγος. Εντάξει; Αυτός ο οποίος θα ακούσετε τώρα είναι παθολόγος και λέει -δε τα λέω εγώ, εγώ κάνω το ρεπορτάζ αυτή τη στιγμή και σας το μεταφέρω. Τι λέει; «Έχω δει πάρα πολλούς από τους ταριχευτές και έχω δει αντίστοιχους θρόμβους από κλινικούς γιατρούς οι οποίοι τους έβγαλαν από ζωντανούς ασθενείς». Όταν λοιπόν αυτή η πρωτεΐνη ξεκινά να κυκλοφορά στο αίμα, μας λέει ο

δότηρ Ryan Cole και δημιουργούνται τέλος πάντων ως μοτίβο από την πρωτεϊνική ακίδα και με το που ενεργοποιείται τέλος πάντων η πρωτεϊνική ακίδα, ξεκινά σαν ένας καταρράκτης, ένας χημικός καταρράκτης και δημιουργεί αυτούς τους μικροθρόμβους και είναι ινώδεις και λευκοί -τους δείχνει, τους κρατάει στο χέρι του τώρα- και είναι μακρόστενοι τέλος πάντων και αυτά είναι ένα προϊόν, εμφανίζονται λόγω της πρωτεϊνικής ακίδας». Εντάξει, αυτά τα λένε στο εξωτερικό.

III. Υπαγωγή

Κατά ρητή νομοθετική επιταγή, η μετάδοση των γεγονότων πρέπει να είναι αληθής και ακριβής. Τα γεγονότα πρέπει να παρουσιάζονται με προσοχή και με αίσθημα ευθύνης, ώστε να μην προκαλούν υπέρμετρη σύγχυση και πανικό στο κοινό. Εξάλλου, οι αντίθετες απόψεις πρέπει να παρουσιάζονται έγκαιρα και με ίσους όρους. Τέλος, οι προβαλλόμενες πληροφορίες πρέπει να έχουν προηγουμένως ελεγχθεί.

Από τα στοιχεία που παραθέτει ο καταγγέλλων προκύπτει ωστόσο ότι ο ισχυρισμός περί υπάρξεως εκατομμυρίων θανάτων οφειλόμενων στη χρήση των εμβολίων κατά του νέου κορονοϊού έχει αμφισβητηθεί ως αναληθής και βασισμένος στη χρήση αντιεπιστημονικών μεθόδων. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα της επί του θέματος έρευνας του καταγγέλλοντος φορέως: «Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι ο ισχυρισμός πως τα εμβόλια κατά της COVID-19 προκάλεσαν τον θάνατο 17 εκατομμυρίων ανθρώπων δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Ο υπό εξέταση ισχυρισμός βασίζεται σε ανάλυση πληθυσμού που εξέτασε τους υπερβάλλοντες θανάτους από κάθε αίτιο σε 17 χώρες του νοτίου ημισφαιρίου, η οποία βρίθεται μεθοδολογικών και στατιστικών σφαλμάτων. Αρχικά, η ανάλυση δεν δημοσιεύτηκε σε επιστημονικό περιοδικό, ούτε εξετάστηκε από ομότιμους ώστε να επαληθευτούν τα ευρήματά της. Ο υπολογισμός θανάτων ως αποτέλεσμα του εμβολιασμού γίνεται εντελώς αυθαίρετα, δεδομένου πως λόγω της φύσης μιας ανάλυσης πληθυσμού δεν υπήρχε κανένας τρόπος να εξακριβωθεί η κατάσταση εμβολιασμού των ατόμων που πέθαναν, ούτε το αν αυτοί πέθαναν από COVID-19. Επιπροσθέτως, οι ερευνητές επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν στοιχεία από μικρό αριθμό χωρών, μη αντιπροσωπευτικό όσον αφορά την παγκόσμια εμβολιαστική κάλυψη, επέλεξαν να εξαιρέσουν χώρες με υψηλότερη εμβολιαστική κάλυψη όπως ευρωπαϊκές, ενώ επιδεικτικά αγνόησαν την COVID-19 ως αιτία της αύξησης της υπερβάλλουσας θνησιμότητας σε αυτές. Εξετάζοντας γραφήματα από τις

ίδιες χώρες καθίσταται σαφές πως η αύξηση της υπερβάλλουσας θνησιμότητας από κάθε αίτιο συμπίπτει χρονικά και ποσοστιαία με περιόδους αύξησης θανάτων από COVID-19, γεγονός που στοιχειοθετεί συσχέτιση της θνητότητας με την ίδια την ασθένεια, και όχι με τον εμβολιασμό. Επιπροσθέτως, είναι εμφανές πως η αύξηση του ποσοστού εμβολιασμών δεν συνάδει με αύξηση της θνητότητας, αλλά σε κάποιες περιπτώσεις παρατηρείται μείωσή της. Τα στατιστικά στοιχεία και οι μέχρι τώρα μελέτες δείχνουν πως, σε επίπεδο πληθυσμού, η γενική θνησιμότητα από όλες τις αιτίες παραμένει χαμηλότερη σε χώρες με υψηλή εμβολιαστική κάλυψη, ενώ μειώθηκε σημαντικά μετά την αύξηση της εμβολιαστικής κάλυψης, την εποχή που η Omicron έγινε η επικρατούσα παραλλαγή του ιού. Σε ατομικό επίπεδο η θνησιμότητα από κάθε αιτία καθώς και τα ποσοστά επισκέψεων σε νοσοκομεία και νοσηλείων βρέθηκαν χαμηλότερα σε εμβολιασμένα άτομα παρά σε άτομα που είχαν προηγουμένως νοσήσει. Τέλος, μελέτη που εξέτασε την παγκόσμια επίπτωση των εμβολίων μετά την κυκλοφορία τους υπολόγισε πως, μόνο το πρώτο έτος της κυκλοφορίας τους, τα εμβόλια κατά της COVID-19 απέτρεψαν πάνω από 14 εκατομμύρια θανάτους».

Στην προκειμένη περίπτωση, ο παρουσιαστής της εκπομπής αναφέρθηκε σε έναν υπαρκτό ισχυρισμό επί ενός ζητήματος που αφορά την ανθρώπινη ζωή και υγεία χωρίς να τον υιοθετεί ρητώς. Ο ισχυρισμός αυτός είχε εξάλλου πρωτογενώς υποστηριχθεί από πρόσωπο με επιστημονική ιδιότητα (τον πρώην καθηγητή φυσικής Denis Rancourt) και στην συνέχεια είχε υιοθετηθεί και περαιτέρω αναπαραχθεί από έτερο πρόσωπο με επιστημονική ιδιότητα (τον πρώην καθηγητή εξελικτικής βιολογίας Bret Weinstein). Ο παρουσιαστής της εκπομπής αναφέρθηκε σε πρόσφατη συνέντευξη που το τελευταίο αυτό πρόσωπο είχε παραχωρήσει σε ηλεκτρονικό κανάλι, μεταφέροντας στον κοινό τα όσα είχε ισχυριστεί επί του θέματος.

Συνεκτιμώντας την επιστημονική ιδιότητα των προσώπων που είχαν πρωτογενώς προβεί στον επίμαχο ισχυρισμό και το θέμα γενικού ενδιαφέροντος στο οποίο αυτός αφορούσε, η αναφορά του από τον παρουσιαστή θα μπορούσε καταρχήν να εμπίπτει στο πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης και της υποχρέωσης πληροφόρησης του κοινού. Ωστόσο, προκύπτει σαφώς ότι ο ισχυρισμός αυτός είχε αντικρουστεί επίσης επιστημονικώς ως αναληθής και βασισμένος σε αντιεπιστημονικές μεθόδους. Ο παρουσιαστής της εκπομπής όφειλε επομένως στο πλαίσιο της αντικειμενικής ενημέρωσης και της ολοκληρωμένης πληροφόρησης του κοινού επί ενός θέματος που

θα μπορούσε να προκαλέσει σύγχυση και πανικό να αναφέρει όχι μόνο τον ίδιο τον προβαλλόμενο ισχυρισμό αλλά και το γεγονός ότι η εγκυρότητα αυτού είχε αμφισβητηθεί ως προς την ουσία του αλλά και την ορθότητα της ακολουθούμενης μεθοδολογίας του. Όφειλε επίσης να είναι ακριβής όσον αφορά την ιδιότητα των προσώπων που είχαν προβεί στον συγκεκριμένο ισχυρισμό. Προκύπτει ωστόσο από τα αναφερθέντα στο πραγματικό μέρος της παρούσας ότι ο παρουσιαστής της εκπομπής ανέφερε τον Dr. Bret Weinstein ως «ιατρό» ενώ αυτός είναι στην πραγματικότητα «εξελικτικός βιολόγος» (<https://www.bretweinstein.net/>). Η λανθασμένη όμως αυτή αναφορά θα μπορούσε να επιτείνει τη σύγχυση επί του θέματος, καθώς εφέρετο ο ισχυρισμός να έχει γίνει από έναν επιστήμονα του τομέα της υγείας.

Η συνολική παρουσίαση του θέματος έγινε συνεπώς χωρίς το απαιτούμενο κατά τις περιστάσεις αίσθημα ευθύνης και μπορούσε να προκαλέσει σύγχυση στο κοινό, επί ενός ζητήματος μάλιστα που αφορά το αγαθό της ανθρώπινης ζωής και υγείας.

Η εγκαλουμένη προβάλλει τον ισχυρισμό ότι ο παρουσιαστής του προγράμματος μετέφερε απλώς τα όσα ανέφεραν επί του θέματος τρίτα πρόσωπα με επιστημονική ιδιότητα, στο πλαίσιο της υποχρέωσης κάλυψης όλων των απόψεων και της σφαιρικής ενημέρωσης του κοινού επί ενός ζητήματος γενικού ενδιαφέροντος. Ισχυρίζεται συναφώς ότι ο έλεγχος της ορθότητας επιστημονικών θέσεων εκφεύγει των ορίων της ελεγκτικής αρμοδιότητας του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης. Όπως όμως προκύπτει από τα ανωτέρω αναλυθέντα, ο παρουσιαστής της εκπομπής όφειλε τουλάχιστον να αναφέρει ότι οι επίμαχοι ισχυρισμοί είχαν αμφισβητηθεί επιστημονικώς ως αναληθείς και βασισμένοι σε καταφανώς εσφαλμένη ερευνητική μεθοδολογία. Επιλέγοντας να μεταφέρει τη μία μόνο άποψη χωρίς καμία αναφορά της αντίθετης, και μάλιστα πλειοψηφικής, επιστημονικής θέσης παραβίασε επομένως την υποχρέωση πλήρους και αντικειμενικής ενημέρωσης του κοινού σε ένα θέμα που ευλόγως θα μπορούσε να προκαλέσει πανικό και σύγχυση καθώς αφορούσε την ανθρώπινη ζωή και υγεία.

Προβάλλει επίσης η εγκαλουμένη τον ισχυρισμό ότι κάθε συνεργαζόμενος με αυτή ραδιοφωνικός παραγωγός αναλαμβάνει ανεξάρτητα την παραγωγή και παρουσίαση της εκπομπής του χωρίς η ίδια να ασκεί έλεγχο και λογοκρισία επί του περιεχομένου της. Κάθε όμως ραδιοφωνικός φορέας φέρει την συντακτική ευθύνη για τα όσα επιλέγει να

προβάλλει και την αντίστοιχη νομική ευθύνη, σε περίπτωση που το μεταδοθέν από αυτόν υλικό παραβιάζει τις νομοθετικές επιταγές (πρβλ. ΣτΕ 485/2024, ΣτΕ 1590/2023, ΣτΕ 1196/2021, ΣτΕ 1679/2021).

Όσον αφορά τέλος τα όσα ισχυρίζεται η εγκαλουμένη περί της αρχής της ελευθερίας της έκφρασης, αρκεί απλώς να επισημανθεί ότι η άσκηση της ελευθερίας αυτής υπόκειται σε περιορισμούς χάριν της προστασίας των τρίτων (ΣτΕ 82/2024, ΣτΕ 948/2023, ΣτΕ 128/2022, ΣτΕ 1227/2020) και επομένως και για λόγους προστασίας του κοινού από την άκριτη και χωρίς την αναφορά κανενός επιστημονικού αντιλόγου αναπαραγωγή ισχυρισμών που αφορούν την ανθρώπινη ζωή και υγεία.

Ενόψει των ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι η εγκαλουμένη παραβίασε τις αναφερόμενες στο νομικό μέρος της παρούσας διατάξεις. Επομένως, πρέπει να της επιβληθεί διοικητική κύρωση και δη εκείνη της συστάσεως.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ

Δέχεται, ομοφώνως, ότι η εγκαλουμένη εταιρεία παραβίασε τις αναφερόμενες στο νομικό μέρος της παρούσας διατάξεις, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Επιβάλλει στην εταιρεία με την επωνυμία «ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ JDK ΙΚΕ», ιδιοκτήτρια του ραδιοφωνικού σταθμού με τον διακριτικό τίτλο FOCUS FM 103,6 Νομού Θεσσαλονίκης, τη διοικητική κύρωση της συστάσεως όπως μεταδίδει τις πληροφορίες και τις ειδήσεις με πληρότητα και με το απαιτούμενο αίσθημα ευθύνης, ιδίως όταν αφορούν σε θέμα που συναρτάται με το αγαθό της ανθρώπινης ζωής και υγείας, με την επαιτελή επιβολής αυστηρότερων κυρώσεων σε περίπτωση επανάληψης της εκτροπής.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε την 29^η Οκτωβρίου 2024 και δημοσιεύτηκε την 3^η Απριλίου 2025.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Ε.Σ.Ρ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΕΥΤΕΡΙΠΗ ΚΟΥΤΖΑΜΑΝΗ-ΔΡΙΛΙΑ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΑΡΑΖΙΔΟΥ